

Renata M. Sigva

Skala Postaw Twórczych versus Odtwórczych (SPTO)

**Podręcznik testu – wersja dla uczniów szkoły
podstawowej klas IV – VI**

Kraków 2011

Wydawnictwo:

© Ministerstwo Edukacji Narodowej, Kraków 2011

Wszelkie prawa zastrzeżone, kopiowanie, przedruk i rozpowszechnianie całości lub fragmentów bez zgody wydawcy zabronione.

Podręcznik opracowany został w ramach projektu: „Opracowanie narzędzi diagnostycznych i materiałów metodycznych wspomagających proces rozpoznawania predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów” realizowanego przez Krakowską Akademię im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
1.1. Podstawy teoretyczne narzędzia do badania postaw twórczych dzieci.....	4
1.2. Etapy konstrukcji narzędzia.....	11
2. Opis i stosowanie narzędzia badawczego	13
2.1. Opis narzędzia i procedura badania	13
2.2. Analiza ilościowa	18
2.3. Analiza jakościowa	19
3. Psychometryczne właściwości narzędzia.....	21
3.1. Charakterystyka próby normalizacyjnej.....	21
3.2. Rzetelność kwestionariusza	22
3.3. Charakterystyka poszczególnych pozycji kwestionariusza – moc dyskryminacyjna pozycji	24
3.4. Trafność narzędzia	26
4. Normalizacja	28
Bibliografia.....	31
Spis tabel	32
Aneks 1	33
Skala postaw twórczych versus odtwórczych.....	33
Aneks 2 Klucz do narzędzia.....	38

1. Wprowadzenie

1.1. Podstawy teoretyczne narzędzia do badania postaw twórczych dzieci

Nowe zadania stojące przed człowiekiem XXI wieku, spowodowały konieczność dokonania w programach nauczania, jak też w obrębie zakładanych w procesie edukacji celów istotnych zmian. Potrzebne okazało się ukształtowanie odpowiedniego człowieka, elastycznego, dysponującego bogatą wyobraźnią i zdolnością do ekspresji twórczej, cechującego się nowatorstwem i oryginalnością myślenia.

Poglądy na temat twórczości biorą początek w źródłach religijnych i filozoficznych. Pierwsze znaczenie słowa twórczość odnosiło się do działalności Boga i było synonimem słowa Bóg czyli stwórca. Sokrates ujmował twórczość jako przejaw boskiej siły Demiurga, Platon jako odkrywanie przez artystę odwiecznych, ponadczasowych idei, Arystoteles uważał ją za tworzenie nowych przedmiotów na podobieństwo natury, neoplatonicy i św. Augustyn nadali jej wysoką rangę naśladownictwa Boga¹.

Pojęcie „twórczość” uległo znacznej ewolucji, poszerzając swój zakres i treść, stało się przy tym dość niejasne i wieloznaczne. Rozszerzenie zakresu znaczeniowego twórczości spowodowało ukształtowanie się idei pankreacionizmu, wskazującej, iż twórczość stanowi właściwość każdego człowieka oraz może być zauważalna na każdym polu jego funkcjonowania, a więc w sztuce, nauce czy technice².

Wydaje się, iż to psychologia humanistyczna zapoczątkowała takie rozumienie twórczości. Przedstawiciele tego kierunku (E. Fromm, C. Rogers, A. Maslow) traktowali twórczość jako wartość nadającą życiu człowieka sens i jako drogę prowadzącą do zdrowia psychicznego³. Według nich twórczość jest głęboko zakorzeniona w naturze człowieka i przysługuje wszystkim ludziom bez względu na rodzaj ich działalności.

Definiując twórczość autorzy najczęściej wskazują na jej czteroaspektowy paradygmat interpretacyjny⁴. W układzie takim twórczość postrzegana jest w aspekcie atrybutywnym, osobowym, procesualnym oraz wieloczynnikowym.

Atrybutywny sposób dookreślania twórczości akcentuje nowość i użyteczność jakiegoś wytworu. To właśnie te cechy, zdaniem A. Góralskiego, odróżniają twórcze dzieła od nietwórczych wytworów⁵. Podobnie rzecz ujmowali amerykańscy psychologowie (M. Stein⁶, T. Amabile⁷, R. Sternberg⁸, T. Lubart⁹) wskazując, na dość kłopotliwy problem z „nowością” i „cennieścią” dzieł, wytworów. Jak zauważa E. Nęcka, aby uniknąć owych sprzeczności

¹ Por. W. Tatarkiewicz, *Dzieje sześciu pojęć*, Warszawa 2006.

² T. Giza, *Pedagogika twórczości w pracy nauczycielskiej*. Kielce 1998.

³ J. Sołowiej, *Psychologia twórczości*, Gdańsk 1997.

⁴ M. Stasiakiewicz, *Twórczość i interakcja*, Poznań 1999

⁵ A. Góralski, *Reguły treningu twórczości*, Warszawa 1978

⁶ M. Stein uważał, iż twórcze jest tylko to co jest nowe i użyteczne dla ludzi. Por. M. Stein, *Twórczość pod lupą*, Warszawa 1997

⁷ T. Amabile, *Creativity in context*, New York 1997

⁸ R. Sternberg, *Handbook of intelligence*, Cambridge 2000

⁹ R. Sternberg, T. Lubart, *Defying the Crowd: Cultivating Creativity in a Culture of Conformity*, New York, 1995

związanych z wartością twórczą dzieł, badacze stosują rozbudowane kryteria definicyjne twórczości oraz często zastępują ten termin określeniem kreatywność¹⁰.

Twórczość w aspekcie osobowym to próba znalezienia odpowiedzi na pytanie o cechy charakteryzujące twórców, cechy tzw. osobowości twórczych. Wydaje się, iż to właśnie psychologiczna droga poznania twórczych umysłów, oparta w dużej mierze na stosowaniu licznych testów, pomiarów, statystycznych procedur, otwiera dyskurs dla innych dziedzin naukowych, w tym także dla pedagogiki. Badacze wymieniają różne właściwości cech osobowości twórczej, najczęściej jest to odwaga, dociekliwość, niezależność, zaangażowanie itd¹¹. Dość rozbudowaną listę atrybutów twórczego człowieka podaje P. Łuczak, wymieniając następujące wskaźniki:

1. Szczególny sposób spostrzegania świata - osoby twórcze widzą konkretne zjawiska ze wszystkimi szczegółami; potrafią myśleć abstrakcyjnie (klasyfikują i kategoryzują zjawiska i rzeczy); poznają świat umysłowo i racjonalnie, konkretnie i pojęciowo; nie utraciły też zdolności dziwienia się, zaciekawienia, popadania w zdumienie, choć posiadają wszechstronną wiedzę;

2. Otwartość umysłu i tolerancja dla dwuznaczności - człowieka twórczego wyróżnia elastyczność, brak sztywności myślenia, a także zdolność odbierania i tolerowania informacji sprzecznych, konfliktowych, dwuznacznych; niejednoznaczność pociąga go i pobudza do działania; jest w stanie czerpać informacje z wielu źródeł i przez dłuższy czas;

3. Niezależność i odwaga - osoby twórcze znacznie rzadziej ulegają wpływowi otoczenia społecznego, mniej obawiają się tego, co mówią i czego wymagają od nich inni ludzie; krytykowani i zwalczani zachowują niezależność w sądach i działaniach; mniej obawiają się niepowodzeń, bo akceptują same siebie i zdolne są wyrażać własne myśli i przekonania; ich niezależność jest ściśle związana z odpornością na brak nagród zewnętrznych i pochwał;

4. Spontaniczność i ekspresyjność - zachowanie osoby twórczej jest mniej kontrolowane i hamowane niż u innych ludzi; ma zdolność ekspresyjnego wyrażania swoich myśli i uczuć; chętnie podejmują próby wyrażania siebie poprzez formy ekspresji twórczej (śpiew, taniec, muzykowanie), choć nie zawsze posiadają zdolności w tym zakresie, a wszelkie braki nadrabiają radością i spontanicznością;

5. Brak obaw przed nieznanym - ludzi twórczych cechuje pociąg do zagadek, tajemnic, niejasności; potrafią podjąć nową działalność, która jest uważana za niepopularną lub ryzykowną; nie obawiają się zmiany miejsca zamieszkania; często interesują się sekretami przyrody, zagadkami historii i tajemnicami funkcjonowania człowieka, choć nie są specjalistami w tych dziedzinach;

6. Zdolność koncentracji i fascynacja zadaniem - osoby twórcze są zdolne do dłuższej i głębszej koncentracji na tym, co robią, niż inni ludzie; tworzeniu oddają się całą swoją osobą; skupienie uwagi na wykonywanej czynności łączy z żywym zainteresowaniem i fascynacją, która wywołuje u nich uczucia dodatnie;

7. Życzliwe poczucie humoru - człowiek twórczy ma filozoficzne poczucie humoru, tzn. śmieje się razem z innymi ludźmi, ale nie z ludzi.

8. Zdolność do integrowania przeciwieństw - człowiek twórczy potrafi łączyć w całość to, co oddzielnie i przeciwstawne; obowiązek jest dla niego przyjemnością; różnica między pracą (nauką) a zabawą jest w tym przypadku nieuchwytna; zmienia wiele dychotomii w jedność.¹²

¹⁰ E. Nęcka, Psychologia twórczości, Gdańsk 2003

¹¹ Por. K. Szmidt, Szkice do pedagogiki twórczości, Kraków 2001.

¹² P. Łuczak, Twórcza aktywność dziecka, "Wychowawca" 01/2006

Procesualne rozumienie twórczości wskazuje na właściwości procesów psychicznych, najczęściej wymieniane przez psychologów jako heurystyczność i nieciągłość. Rezultatem heurystycznego myślenia, prowadzącego dość często do dywergencyjnych rozwiązań, staje się wytwór nowy, nieznany, ale często też oryginalny choć niekoniecznie znajdujący możliwość praktycznego zastosowania¹³.

Jeżeli oryginalność znamionuje wyjście poza nieistotne, dobrze znane doświadczenia, to można ją zaliczyć do efektu transgresyjności człowieka. Transgresyjność jest intencjonalnym działaniem inwencyjnym (twórczym) i ekspansywnym, działania tego rodzaju opierają się na dwóch rodzajach motywacji. Aktywności ekspansywnej towarzyszy motywacja homeostatyczna (niespecyficzna), a aktywności innowacyjnej (twórczej) – heterostatyczna (specyficzna)¹⁴.

Zdaniem J. Kozielskiego, autora koncepcji *homo transgressivus*, czyli człowieka twórcy, człowieka transgresyjnego, podmiot dąży poza to, co posiada, stara się stworzyć lub zdobyć nowe wartości. J. Kozielski wyróżnia cztery kierunki działań transgresyjnych:

1. Działania autokreacyjne - czyli samorozwój, samorealizacja, dążenie do pełnego zrealizowania swych możliwości;
2. Działania twórcze - polegające na tworzeniu nowych, niekonwencjonalnych konstrukcji myślowych i wyobrażeniowych;
3. Działania skierowane ku ludziom- mają na celu poszerzenie zakresu wolności osobistej, zdobycie władzy, kontrolowanie innych;
4. Działania praktyczne - zwiększanie produkcji dóbr materialnych¹⁵.

Działania wymieniane przez Kozielskiego nie mogą być rozpatrywane bez uwzględnienia operacji umysłowych, a w szczególności myślenia. Wydaje się więc, że każde nasze działania, codzienne przekraczanie granic własnych możliwości jest twórcze lub przynajmniej może być twórcze.

Zdaniem Glotona i Clero myślenie konwergencyjne jest nierozdzielne od myślenia dywergencyjnego, i tym samym ma w tym samym stopniu co ono udział w akcie twórczym¹⁶. Oczywiście pod warunkiem, że twórczość zaistnieje i że proces twórczy nie zatrzymuje się w połowie drogi po zamrożeniu wiadomości, która zginie nie będąc wykorzystana, a także pod warunkiem, że myślenie dywergencyjne czyli postawa twórcza, będzie u dziecka żywe i aktywne. Za cechy tego rodzaju myślenia przyjmuje się¹⁷:

1. **Płynność myślenia** – zdolność wytwarzania w krótkim czasie wielu słów, sentencji, idei, pomysłów. Wskaźnikiem poziomu płynności myślenia jest liczba wytworzonych w określonym czasie pomysłów.
2. **Giętkość myślenia** – zdolność wytwarzania jakościowo różnych pomysłów i zmiany kierunku poszukiwań, umiejętność dostosowania metod rozwiązywania problemów do zmieniających się okoliczności. Giętkość jest przeciwieństwem sztywności myślenia.
3. **Oryginalność myślenia** – zdolność wychodzenia poza stereotypowe, najbardziej narzucające się rozwiązania, umożliwiającą dostrzeżenie nowych niezwykle aspektów

¹³ T. Giza, Pedagogika twórczości w pracy nauczycielskiej, Kielce 1998

¹⁴ Por. J. Jakubowska-Baranek, O potrzebie kreatywności w zawodzie nauczyciela, (W:) Edukacja dla bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo intelektualne Polaków, red. M. Gawrońska – Garstka, Poznań 2009

¹⁵ J. Kozielski, Transgresja i kultura, Warszawa 1997

¹⁶ R. Gloton, C. Clero, Twórcza aktywność dziecka, Warszawa 1984.

¹⁷ K. Szmidt, Trening kreatywności. Podręcznik dla pedagogów, psychologów i trenerów grupowych, Gliwice 2008, s. 41 – 42.

sytuacji problemowej. Nasze myślenie jest bardziej oryginalne, im lepiej potrafimy znajdować rozwiązania: niezwykle, nieoczekiwane, niekonwencjonalne.

Jednak według E. Nęcki jednostka tworzy nie tylko myśląc. W proces ten zaangażowane są również procesy percepcji, uwagi, pamięci, motywacji oraz emocje¹⁸. Zdolność tworzenia można traktować jako cechę indywidualną, podobnie jak inteligencję, czy introwersję. Zwolennicy takiego podejścia uważają, że każdy człowiek jest twórczy, chociaż nie każdy w jednakowym stopniu. Tak rozumiana twórczość nie musi łączyć się z tworzeniem dzieł. Przedstawicielem takiego podejścia był jeden z twórców psychologii humanistycznej Abraham Maslow, według którego jednostka ciągle się rozwijająca, zdrowa psychicznie, szczęśliwa i akceptująca samą siebie jest twórcza, mimo, że nie tworzy dzieł, uznawanych za nowe i wartościowe¹⁹. Psychologowie humanistyczni podkreślali egalitarny charakter twórczości, zwracając uwagę również na to, że twórczość może odnosić się do różnych typów aktywności człowieka, takich jak codzienna praca czy radzenie sobie w sytuacjach społecznych. Twórczość tak rozumiana jest w pewnym sensie stylem życia, wymagającym możliwości decydowania o samym sobie.

Zgodnie z założeniami psychologii humanistycznej - proces twórczy to stan aktywności wewnętrznej, bez konieczności powiązania z tworzeniem dzieła sztuki. Przyjęcie postawy twórczej nie musi prowadzić do powstania określonego wytworu materialnego. Istotą twórczości jest więc przyjęcie określonej postawy, czyli formy aktywności, angażującej zdolności postrzegania, wywołującej określone uczucia i prowokującej określone działania.

Wspomniany wcześniej R. Sternberg definiuje twórczość jako zdolność jednostki do generowania idei czy wytworów, które są równocześnie nowe i odpowiednie do okoliczności, w których powstały²⁰. Istnieje wiele koncepcji wyjaśniających strukturę procesu twórczego. Niektóre z nich akcentują funkcję społeczną wytworu twórczego, stopień jego nowości i znaczenia dla społeczeństwa. W innym rozumieniu, określanym jako podmiotowe, akcentowana jest funkcja osobista procesu tworzenia oraz jego znaczenie dla rozwoju osobowości twórcy.

W tradycyjnym ujęciu proces twórczy wyjaśniano odwołując się przede wszystkim do sfery poznawczej, wiążąc go wyłącznie z umiejętnością rozwiązywania problemów.

Podejście do twórczości w aspekcie wieloczynnikowym wydaje się być najbardziej typowe dla pedagogiki i jej subdyscyplin. Jak zauważa K. Szmidt „pedagogika, a w tym głównie dydaktyka, interesuje się najbardziej wynikami dydaktyczno-wychowawczymi, w jakich przebiega lub powinna przebiegać aktywność twórcza człowieka, nie tylko w szkole, ale i w pozostałych kręgach wychowawczych (rodzina, grupa rówieśnicza, zakład pracy, instytucje socjalno-wychowawcze i kulturalne (...))”²¹.

Szkoła przez długie lata nie przywiązywała wagi do myślenia twórczego, nie ceniła takich cech jak oryginalność, pomysłowość, elastyczność, przedsiębiorczość, siła wyobraźni, wrażliwość na piękno. Dopiero twórcy ruchu Nowego Wychowania, który pojawił się na przełomie XIX i XX wieku zwrócili szczególną uwagę na znaczenie swobodnego rozwoju jednostki. Uważali, że dzieciństwo ma wartość autonomiczną i sprzyja twórczemu rozwojowi poprzez swobodną aktywność dziecka. W procesie kształcenia młodych pokoleń szczególnego znaczenia nabierają metody aktywizujące uczniów, wyrabiające samodzielność, rozwijające

¹⁸ E. Nęcka, Psychologia twórczości, Gdańsk 2003

¹⁹ A. H. Maslow, W stronę psychologii istnienia, Poznań 2004.

²⁰ P. Zimbardo, Psychologia i życie, Warszawa 2009.

²¹ K. Szmidt, Szkice do pedagogiki twórczości, Kraków 2001, s. 21.

twórcze myślenie, stawiające ich niejako w sytuacji badaczy, twórców, konstruktorów, czy też organizatorów własnego działania.

W dydaktyce polskiej, pod wpływem koncepcji J. Guilforda, według której twórcze myślenie mieści się w ogólnym modelu rozwiązywania problemów, za najważniejszy czynnik warunkujący proces tworzenia uznaje się nauczanie problemowe. Postawa twórczego poszukiwania odnosi się w tej strategii kształcenia zarówno do poznania, jak i do stosowania. Odkrycia i wynalazki jako akty charakterystyczne dla postawy twórczej występują w trakcie teoretycznej nauki oraz w procesie uczenia się przez działanie. Zdobywanie nowych doświadczeń na podstawie tekstu nie jest mechanicznym reprodukowaniem wiedzy, ale twórczym odkrywaniem zapisanych myśli. Miarą poprawności rozwiązywania problemu jest w tym przypadku zgodność myśli ucznia z zapisaną myślą naukową²².

Autorzy pedagogicznych koncepcji twórczości podkreślają związek między wychowaniem niedyrektywnym a twórczymi postawami uczniów. Swoboda w wychowaniu, niestosowanie metod represyjnych, aktywizowanie wysiłków poznawczych i uwagi ucznia, nagradzanie za udane pomysły to mechanizmy wychowania, które sprzyjają kształtowaniu twórczych postaw.

Wymienione wymiary twórczości: atrybutywny, procesualny, podmiotowy i wieloczynnikowy, choć zdecydowanie dominują w literaturze psychologicznej i pedagogicznej nie wyczerpują płaszczyzn poznawania tej problematyki. Badacze zjawiska próbują dokonać innych zestawień, klasyfikacji twórczości, jej poziomów, warstw.

Przykładowo E. Nęcka²³ uwzględniła cztery poziomy twórczości na podstawie dwóch kryteriów: złożoności zjawisk psychicznych i doniosłości społecznej oceny wytworu. Pierwszy poziom twórczości – najniższy – to twórczość płynna (inteligencja płynna), stanowi uosobienie potencji człowieka i jest niezastąpionym podłożem dla pozostałych etapów twórczości. Twórczość ta jest możliwa dzięki elementarnym procesom poznawczym (ciekawość poznawcza), emocjonalno-motywacyjnych (aktywność skierowana na zaspokojenie różnych potrzeb, np. potrzeby nowości) i osobowościowych (określonych cech ułatwiających proces twórczy, np. otwartość).

Drugi poziom – to twórczość skryształizowana, wiążąca się z wykorzystaniem zadatków człowieka w procesie dążenia do celu czy rozwiązywania problemów. Aby działać człowiek musi tutaj posiadać już jakąś wiedzę, doświadczenia i umiejętności. Ten rodzaj twórczości jest wynikiem naturalnego rozwoju twórczości płynnej i może ewaluować dalej, przechodząc w trzeci poziom – twórczość dojrzałą. Jednostka dokonuje tutaj wyboru celów, a podstawowym składnikiem twórczości są tutaj procesy motywacyjne. Na czwartym, najwyższym poziomie znajduje się twórczość wybitna, zmieniająca od fundamentów dotychczasowy dorobek ludzkości.

Klasyfikacja E. Nęcki przypomina podział I. Taylora, wyróżniającego pięć stopni twórczości rozumianej jako hierarchiczny proces przechodzenia od najniższego stopnia do najwyższego. Najwcześniej pojawia się twórczość ekspresyjna ujawniająca się już w dzieciństwie w postaci różnych wytworów. Następnie kształtuje się twórczość produkcyjna, która jest ukierunkowana na wytwarzanie rzeczy oryginalnych i ujawniająca się w profesjonalnych wytworach artystycznych lub naukowych. Kolejną jest twórczość inwencyjna ujawniająca się w swobodnym i pomysłowym posługiwaniu się różnymi

²² M. Bartosiak-Tomusiak, Twórczość w edukacji, „Edukacja i Dialog”93/1996.

²³ E. Nęcka, Psychologia...op.cit. s. 216.

dostępnymi metodami, technikami czy materiałami. Wyrazem twórczości innowacyjnej jest doskonalenie i modyfikacja poprzedniego poziomu.²⁴

Współcześnie pojęcie twórczości nawiązuje nie tylko do wyników działania człowieka, ale również odnosi się do jego psychiki i mentalności (twórcze postawy, zdolności, charakter, krytyka), do nowych wzorów zachowań oraz do sfery autokreacji czyli samorozwoju, w którym człowiek świadomie kontroluje swoje środowisko wewnętrzne.

Pojęcie postawy twórczej do pedagogiki społecznej wprowadził K. Kornilowicz w 1926 roku. Tego pojęcia używała również H. Radlińska. W latach pięćdziesiątych termin ten pojawił się na gruncie psychologii humanistycznej²⁵. Wielu współczesnych psychologów i socjologów traktuje postawę jako strukturę złożoną z trzech komponentów: poznawczego, emocjonalno-motywacyjnego (afektywnego) działaniowego²⁶.

W literaturze przedmiotu postawa twórcza często odnosi się do osobowości twórczej i zespołu cech określających ją. W. Dobrołowicz uważa, że postawa jest względnie stałą strukturą procesów poznawczych, emocjonalnych i behawioralnych, odnoszących się do określonego obiektu i jego cech. Jako najważniejsze składniki poznawcze postawy twórczej wymienia: wyobraźnię, myślenie twórcze, zdolność do wytwarzania pomysłów, plastyczność, oryginalność itp. W sferze emocjonalnej autor podkreśla pozytywne ustosunkowanie się do twórczości, tu wskazuje m.in. zamiłowania, zainteresowania, natomiast w sferze zachowań chodzi, zdaniem autora, o „aktywność poszukującą”, „o działania zmierzające do doskonalenia dotychczasowego stanu rzeczy”²⁷.

W ujęciu E. Fromma postawa twórcza jest przede wszystkim umiejętnością rozumienia, reagowania, dziwienia się, stawiania sobie pytań i angażowania się w działanie. Podstawowym warunkiem postawy twórczej jest umiejętność przeżycia siebie jako podmiotu kreatywności, który to podmiot potrafi przekroczyć granicę własnej osobowości w relacjach do innych ludzi czy też rzeczy²⁸. Istotną cechą postawy twórczej jest zdolność do postrzegania, czyli bycia świadomym. Percepcja tego typu jest świadectwem pełnego rozwoju osobowego. Tylko osoba o postawie twórczej potrafi postrzegać w sposób świeży i spontaniczny, gdyż pozbyła się mechanizmów obronnych i jest otwarta na doświadczenia²⁹.

J. Kujawiński określa postawę twórczą jako „zespół dyspozycji emocjonalno – motywacyjnych, poznawczych i sprawczych, który w sprzyjających warunkach zewnętrznych pozwala dziecku reorganizować dotychczasowe doświadczenia i w oparciu o jego składniki tworzyć lub odkrywać coś dla niego nowego i pożytecznego”.

Postawa twórcza scharakteryzowana przez S. Popka zakłada istnienie sfery poznawczej i charakterologicznej. Ta pierwsza wynika z dyspozycji intelektualnych i wiąże się z możliwościami takimi jak: wysoka wrażliwość, zdolność w postrzeganiu, zapamiętywaniu wytwarzaniu i przetwarzaniu informacji dzięki wyobraźni, intuicji i specyficie myślenia dywergencyjnego. Tę drugą autor opisuje przez m.in. przez cechy niezależność, aktywność,

²⁴ Podaję za: M. Jankowska, Wychowanie do twórczości, (W:) Autorytet prawdy. Wychowanie dzieci i młodzieży, red. M. Ryś, Warszawa 2006.

²⁵ K.L. Szmidt, Twórczość i pomoc w tworzeniu w perspektywie pedagogiki społecznej, Łódź 2001.

²⁶ Por. T. Mądrzycki, Psychologiczne prawidłowości kształtowania się postaw, Warszawa 1977, S. Mika, Psychologia społeczna, Warszawa 1984, S. Nowak (red.) Teorie postaw, Warszawa 1973,

²⁷ W. Dobrołowicz, Psychodydaktyka kreatywności, Warszawa 1995

²⁸ Podaję za: S. Popek, Zdolności uzdolnienia twórcze, (W:) Aktywna twórczość dzieci i młodzieży, red. S. Popek, Warszawa 1988, s. 26.

²⁹ Podaję za: J. Solowiej, Psychologia twórczości, Gdańsk 1997.

witalizm, elastyczność, oryginalność, odwaga, samodzielność, otwartość, wysokie poczucie wartości „ja” itp.³⁰

Rozwijanie postaw twórczych w dużej mierze zależy od działań nauczyciela, który może pobudzać młodzież do twórczego myślenia poprzez stawianie jej problemów dywergencyjnych, dostarczaniu mu okazji do twórczej ekspresji, pozwalając próbować czegoś nowego, oryginalnego, bez lęku, że popełnią błąd.

J. Kujawiński twierdzi, że twórcą może być każdy człowiek bez względu na wiek, a w dużym stopniu aktywność twórcza zależy od wychowania, które może z jednej strony rozwijać, a z drugiej hamować twórczość. Twierdzi on, że właśnie wychowanie spełnia pierwszoplanową rolę w kierowaniu twórczością, zwłaszcza gdy od wczesnej młodości budzi się i rozwija w wychowankach postawę twórczą.

Wielu autorów na podstawie badań konstruuje listę cech i właściwości osobowości twórczej w kontekście postawy twórczej. G. Davis wskazał 15 cech charakteryzujących wysoką postawę twórczą: świadomość twórczości, oryginalność, niezależność i chęć podejmowania ryzyka, wysoką energię, dokładność, ciekawość, poczucie humoru, zamiłowanie do fantazjowania, złożoności i nowości, zainteresowania artystyczne i estetyczne, otwartość umysłu, potrzebę samotności, spostrzegawczość i wrażliwość zmysłową, emocjonalność, etyczność (empatia, idealizm, altruizm pomocniczość). Inni autorzy (m.in. Schulz, Popek, Nęcka, Koziński) zwracają uwagę na: otwartość, dociekliwość, oryginalność, niezależność i odwaga, konsekwencję i upór, tolerancję dla sprzeczności, odpowiedzialność, pozytywny stosunek do samego siebie, elastyczność, wybiórcze zainteresowania, ekspresywność i zmienność³¹.

Skonstruowane narzędzie odnosi się w warstwie teoretycznej do pojęcia postawy twórczej vs. Odtwórczej. Postawa ta określana jest przez trzy komponenty: poznawczy, emocjonalny i behawioralny; oraz stanowi zbiór określonych cech charakteryzujących osobowość twórczą i odtwórczą. Wydaje się, iż najpełniejszą definicję postawy twórczej znajdujemy u S. Popka, który to autor wskazuje, iż jest to: „ukształtowana (...) właściwość poznawcza i charakterologiczna, wykazująca tendencję, nastawienie lub gotowość do przekształcania świata rzeczy, zjawisk, a także własnej osobowości”³².

Aktywność własna może mieć charakter odtwórczy i twórczy. Poprzez działalność odtwórczą dziecko realizuje znane sobie zadania w znany sobie sposób, poprzez powtarzanie, reprodukcję albo naśladowanie, nie dochodząc w rezultacie do nowych dla siebie doświadczeń.

Aktywność twórczą natomiast cechuje działanie, w wyniku którego dziecko odkrywa coś nowego i wartościowego dla siebie np.: realizując własne potrzeby, samodzielnie i odpowiedzialnie kierując swoją działalnością.

Jeśli chcemy kształtować u uczniów postawę twórczą, powinniśmy organizować sytuacje, które ją wyzwolają. W każdej sytuacji zachowanie człowieka, także o charakterze twórczym, jest wyznaczone przez to, co tkwi w nim samym, co składa się na sytuację, w jakiej się znalazł, a ściślej jak on te sytuacje interpretuje.

Dziecko w toku własnej aktywności twórczej i za jej przyczyną odkrywa i „stwarza” świat oraz siebie jako wyodrębnioną fizycznie i psychicznie jednostkę.

³⁰ S. Popek, Kwestionariusz Twórczego Zachowania KANH, Lublin, 1990

³¹ K.J. Szmidt, Twórczość i pomoc w tworzeniu w perspektywie pedagogiki społecznej, Łódź 2001

³² S. Popek, Zdolności i uzdolnienia twórcze – podstawy teoretyczne (W:) Aktywność twórcza dzieci młodzieży, red. S. Popek, Warszawa 1988, s. 27.

1.2. Etapy konstrukcji narzędzia

W fazie wstępnej konstruowania Kwestionariusza postaw twórczych vs. odtwórczych dokonano konceptualizacji cech badanych zmiennych – to jest postawy twórczej i odtwórczej. Określono tutaj sens teoretyczny postawy – ze wskazaniem na występowanie trzech komponentów - tzw. trójkomponentność postaw. Tak więc w skład badanych zmiennych wchodzi:

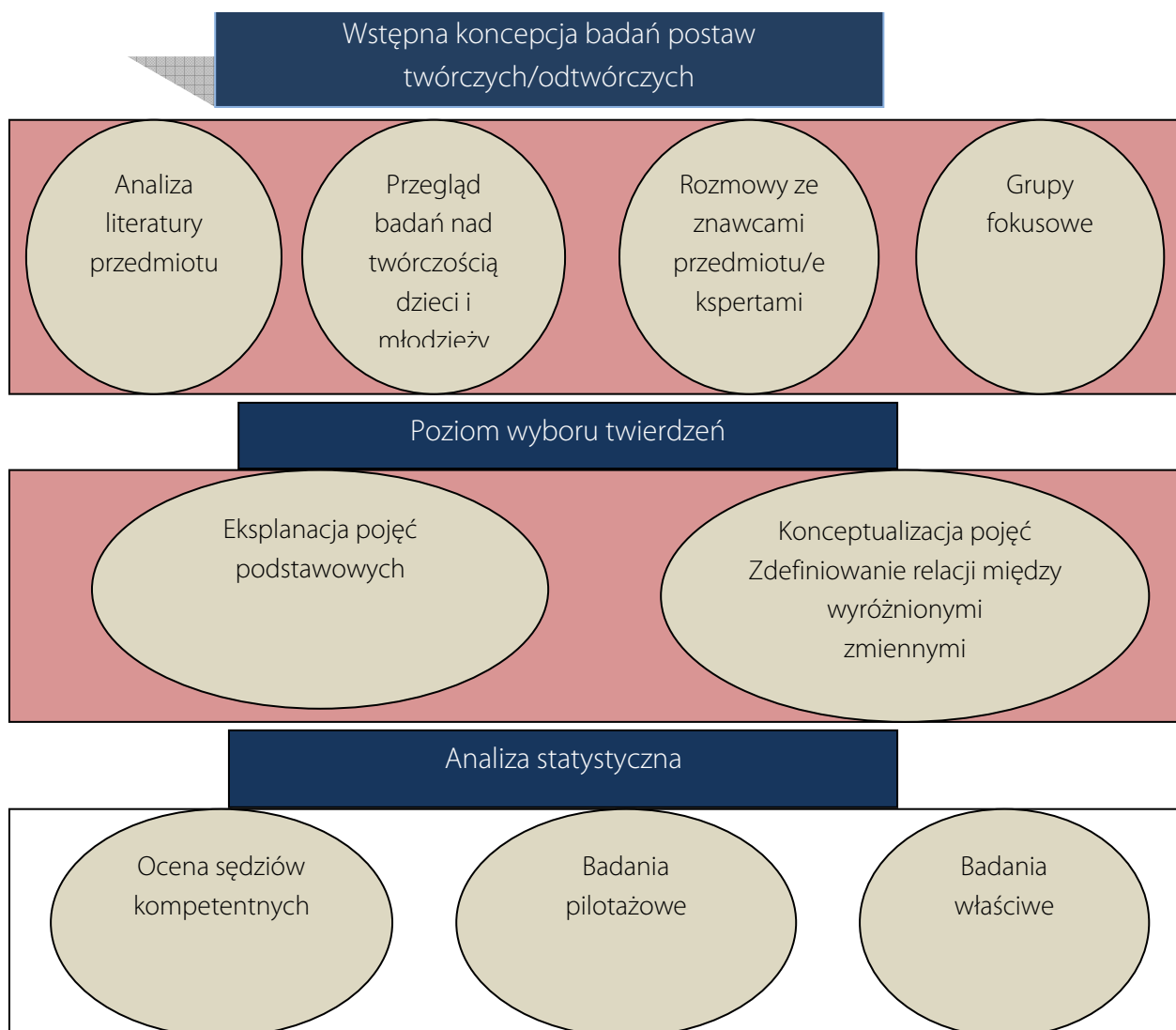
- komponent emocjonalny,
- komponent poznawczy,
- komponent behawioralny.

Składniki te są ze sobą wzajemnie powiązane, przejawiają się w każdej postawie, ale w różnych proporcjach. Na podstawie analiz teoretycznych – analizy kreatywności w literaturze przedmiotu i prowadzonych wcześniej badań na ten temat - dokonano wyboru odpowiednich pojęć, za pomocą których można było przedstawić odpowiednie sądy – twierdzenia. Twierdzenia poddane zostały ocenie przez czterech sędziów kompetentnych – pedagogów i psychologów. Każdy z sędziów dokonał samodzielnej oceny wszystkich 27 twierdzeń w zakresie zgodności z teoriami psychologiczno-pedagogicznymi (myślenie dywergencyjne), poprawności językowej, dostosowania treści twierdzeń do poziomu rozwoju badanych grup. Ostatecznie skonstruowano 27 twierdzeń, które znalazły się w badaniach pilotażowych.

Wyniki badań właściwych zadecydowały o ostatecznej liczbie twierdzeń, zredukowanych do 25. Głównym powodem wykluczenia 2 twierdzeń były kwestie związane ze stopniem ich trudności i konstrukcji nieadekwatnej do poziomu wieku badanych dzieci w klasach 4-6 szkół podstawowych.

Poniżej przedstawiono fazy budowy narzędzia do badania postaw twórczych vs. odtwórczych.

Rysunek 1 przedstawia fazy budowy narzędzia do badania postaw twórczych vs. Odtwórczych

2. Opis i stosowanie narzędzia badawczego

2.1. Opis narzędzia i procedura badania

Kwestionariusz przeznaczony jest do badań dzieci uczęszczających do klas 4-6 szkoły podstawowej, czyli dla drugiego etapu kształcenia w szkole podstawowej. Koncepcja narzędzia opiera się na założeniu, że na postawę twórczą składają się 3 sfery: poznawcza, emocjonalno-motywacyjna oraz sfera działaniowa. Analogicznie te same sfery budują postawy odtwórcze. Narzędzie zawiera instrukcję podaną w arkuszu testowym, którą badany powinien uważnie przeczytać. Osoby nadzorujące badania mogą wyjaśnić dodatkowo procedurę badań, jeżeli wystąpi taka potrzeba, jednak osoba badana powinna samodzielnie rozwiązywać cały test.

Koncepcja narzędzia opiera się na założeniu, że na postawę twórczą składają się 3 sfery: poznawcza, emocjonalno-motywacyjna oraz sfera działaniowa. Analogicznie te same sfery budują postawy odtwórcze.

Tak więc narzędzie obejmuje 3 obszary (sfery poznawczą, emocjonalno-motywacyjną i działaniową) i do każdego z nich przyporządkowane są adekwatne twierdzenia/zdania.

W tabeli nr 1 wymieniono poszczególne twierdzenia kwestionariusza i ich przynależność do odpowiednich sfer.

Tabela 1 Twierdzenia kwestionariusza skal postaw twórczych versus odtwórczych

Pozycja/twierdzenie	Kategorie odpowiedzi	Postawy PT/PO	Komponent
1. A. Gdy poznaję nowe zagadnienie lub zjawisko - interesują mnie wszystkie jego szczegóły i elementy B. Gdy poznaję nowe zagadnienie lub zjawisko – interesuję się przede wszystkim jego ogólną charakterystyką	A B	Twórcza Odtwórcza	POZNAWCZY
2. A. Mam trudności z odnajdywaniem szczegółów, które różnią dwa obrazki B. W dwóch podobnych do siebie obrazkach potrafię bez trudu odszukać różniące je elementy	A B	Odtwórcza Twórcza	POZNAWCZY

<p>3.</p> <p>A. Z dużą ciekawością odkrywam otaczający mnie świat</p> <p>B. Wolę skupiać swoją uwagę na rzeczach, które już dobrze znam i rozumiem</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>POZNAWCZY</p>
<p>4.</p> <p>A. Kiedy komuś coś wyjaśniam posługuję się przykładami, robię to w sposób plastyczny i obrazowy</p> <p>B. Kiedy komuś coś wyjaśniam nie posługuję się przykładami, nie używam niepotrzebnych słów</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>POZNAWCZY</p>
<p>5.</p> <p>A. Kiedy się uczę zapamiętuję wszystko nawet to czego nie rozumiem</p> <p>B. Kiedy się uczę zapamiętuję treści powiązane ze sobą logicznie</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Odtwórcza</p> <p>Twórcza</p>	<p>POZNAWCZY</p>
<p>6.</p> <p>A. Kiedy coś mnie zaciekawi staram się to poznać i zrozumieć</p> <p>B. Niewiele jest rzeczy, które chciałbym poznać i</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>POZNAWCZY</p>
<p>7.</p> <p>A. Kiedy czytam książki i gazety wybieram informacje, które mi są potrzebne</p> <p>B. Trudno mi wybrać to, co jest ważne w natłoku</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>POZNAWCZY</p>
<p>8.</p> <p>A. W wyobraźni czasami wymyślam nieistniejące rzeczy lub zdarzenia</p> <p>B. Myślę o przyszłości na podstawie istniejących zdarzeń</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>POZNAWCZY</p>
<p>9.</p> <p>A. Lubię historie, które mają jedno proste rozwiązanie</p> <p>B. Lubię wymyślać wiele zakończeń tego samego opowiadania (tej samej historii)</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Odtwórcza</p> <p>Twórcza</p>	<p>EMOCJONALNO- MOTYWACYJNY</p>

<p>10.</p> <p>A. Lubię innym opowiadać o swoich pomysłach</p> <p>B. Lepiej się czuję kiedy nie muszę innym opowiadać o swoich pomysłach</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>EMOCJONALNO- MOTYWACYJNY</p>
<p>11.</p> <p>A. Nieznane sytuacje napętniają mnie lękiem</p> <p>B. Nie obawiam się nowych, nieznanymi sytuacji</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Odtwórcza</p> <p>Twórcza</p>	<p>EMOCJONALNO- MOTYWACYJNY</p>
<p>12.</p> <p>A. Trudne zadania motywują mnie do działania</p> <p>B. Trudne zadania zniechęcają mnie do działania</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>EMOCJONALNO- MOTYWACYJNY</p>
<p>13.</p> <p>A. Nie przeszkadza mi, kiedy inni komentują moje pomysły</p> <p>B. Nie lubię kiedy inni oceniają moje pomysły</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>EMOCJONALNO- MOTYWACYJNY</p>
<p>14.</p> <p>A. Lubię pracować i bawić się z innymi ludźmi</p> <p>B. Wolę pracować i bawić się sam, niż z innymi ludźmi</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>EMOCJONALNO- MOTYWACYJNY</p>

<p>15.</p> <p>A. Rzadko zastanawiam się co czują inni</p> <p>B. Ważne jest dla mnie co czują inne osoby</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Odtwórcza</p> <p>Twórcza</p>	<p>EMOCJONALNO- MOTYWACYJNY</p>
<p>16.</p> <p>A. Mam duże poczucie humoru</p> <p>B. Jestem raczej osobą poważną, nie bawią mnie żarty</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>EMOCJONALNO- MOTYWACYJNY</p>
<p>17.</p> <p>A. Często jestem zadowolony z siebie i tego co zrobiłem</p> <p>B. Często myślę, że jestem do niczego i nic mi się nie udaje</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>EMOCJONALNO- MOTYWACYJNY</p>
<p>18.</p> <p>A. Gdy mam problem szukam jednego, najlepszego rozwiązania</p> <p>B. Gdy mam problem staram się rozwiązać go na różne sposoby</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Odtwórcza</p> <p>Twórcza</p>	<p>DZIAŁANIOWY</p>
<p>19.</p> <p>A. Gdy szukam rozwiązania jakiegoś problemu, to biorę pod uwagę nawet najbardziej dziwne, różne pomysły</p> <p>B. Gdy szukam rozwiązania jakiegoś problemu nie łączę sprzecznych, wykluczających się rozwiązań</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>DZIAŁANIOWY</p>

<p>20.</p> <p>A. Gdy mam zadanie do wykonania biorę pod uwagę jeden, najbardziej oczywisty punkt widzenia</p> <p>B. Gdy mam zadanie do wykonania, patrzę na nie z różnych punktów widzenia</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Odtwórcza</p> <p>Twórcza</p>	<p>DZIAŁANIOWY</p>
<p>21.</p> <p>A. Najlepiej rozwiązuję zadania, w których sam mogę wymyślić sposób rozwiązania, nie muszę działać według instrukcji</p> <p>B. Najlepiej rozwiązuję zadania, które mają instrukcję rozwiązania</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>DZIAŁANIOWY</p>
<p>22.</p> <p>A. Potrafię długo skupiać uwagę, zajmować się jedną rzeczą, jednym zadaniem</p> <p>B. Nie skupiam się długo na jednej rzeczy, zadaniu. Często zmieniam to czym się zajmuję</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>DZIAŁANIOWY</p>
<p>23.</p> <p>A. Często odkrywam jakieś tajemnice i rozwiązuję zagadki</p> <p>B. Nie interesuje mnie odkrywanie tajemnic, rozwiązywanie zagadek</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>DZIAŁANIOWY</p>
<p>24.</p> <p>A. Często i chętnie prezentuję swoje pomysły przed innymi.</p> <p>B. Niechętnie prezentuję swoje pomysły przed innymi.</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Twórcza</p> <p>Odtwórcza</p>	<p>DZIAŁANIOWY</p>

<p>25.</p> <p>A. Nie wykorzystuję dziwnych zastosowań dla przedmiotów, które wiadomo do czego służą</p> <p>B. Chętnie wykorzystuję różne zastosowania dla jednego przedmiotu</p>	<p>A</p> <p>B</p>	<p>Odtwórcza</p> <p>Twórcza</p>	<p>DZIAŁANIOWY</p>
--	-------------------	---------------------------------	--------------------

2.2. Analiza ilościowa

Obliczając wyniki uzyskane na podstawie kwestionariusza postaw twórczych versus odtwórczych można zastosować następujące podejścia:

a) obliczyć wynik surowy, jako sumę punktów danej skali, pamiętając, iż odpowiedź w zależności od klucza waha się od 0 do 1 (A lub odpowiednio B po 1 punkcie, brak wyboru – zero punktów). Maksymalna liczba może wynieść wówczas 25, co oznacza wysoki poziom postaw twórczych, a tym samym wnioskujemy o niskim poziomie zachowań odtwórczych. Możemy tutaj obliczyć ponadto surowe wyniki do przejawiania zachowań twórczych lub odtwórczych w poszczególnych sferach: poznawczej, emocjonalno-motywacyjnej i działaniowej. W przypadku otrzymania wyniku 0 lub oscylującego wokół tej wartości, można wnioskować zarówno o braku zachowań twórczych, jak i odtwórczych, ale także może to być równowaga cech związanych z tymi dwoma obszarami.

b) przeliczyć surowe wyniki na steny.

Analizy statystyczne związane z tzw. normalizacją kwestionariusza pozwoliły wyodrębnić normy stenowe odpowiednio dla grup dziewcząt i chłopców (analizy norm w rozdziale dotyczącym normalizacji).

Podczas interpretowania wyników ilościowych w indywidualnych przypadkach można posłużyć się wynikami surowymi i odpowiednio przedziałami norm.

Każdy badany uczeń może być zdiagnozowany pod kątem zachowań twórczych/odtwórczych, a także z rozróżnieniem na 3 sfery postaw: poznawczą, emocjonalno-motywacyjną i działaniową. Wydaje się nawet potrzebne, aby dokonywać obliczeń i prezentować wyniki tych 3 skal, a następnie konfrontować te ustalenia z ogólnym wynikiem.

2.3. Analiza jakościowa

Po dokonaniu analizy i interpretacji ilościowej otrzymanych wyników interpretacji jakościowej dokonuje się zgodnie z poniżej przedstawionymi opisami poszczególnych podskal z uwzględnieniem norm stenowych.

Twórczość/sfera poznawcza

Wynik wysoki (10-7 sten)

Świadczy o dużej samodzielności poznawczej jednostki. Osoba badana przejawia wysoki poziom zainteresowania nowymi zjawiskami, jest bardzo pomysłowa, ambitna, lubi samodzielnie rozwiązywać zadania, przy czym cechuje ją także skłonność do fantazjowania. Jednostka raczej ma tendencje do idealizowania rzeczywistości, może posługiwać się barwnym opisem świata. Lubi rozwiązywać zadania, zapamiętuje tylko istotne treści wiążąc je w logiczne konstrukty.

Wynik przeciętny (5-6 sten)

Świadczy o zróżnicowanym, raczej umiarkowanym zainteresowaniu odkrywaniem świata i rozwiązywaniu zadań. Osoba może cechować się pomysłowością, samodzielnością ale przy większych trudnościach potrzebuje wsparcia i pomocy innych osób. Jednostka rzadko odbiega od wytyczonych standardów, zapamiętuje to co wydaje się potrzebne ale często uczy się schematycznie, bez logicznego namysłu nad treścią i zastosowaniem wiedzy. Osoba raczej stereotypowa ale w momencie zadziałania jakiegoś silnego bodźca może być daleka od schematyczności i przewidywalności.

Wynik niski (1-4 sten)

Świadczy o tzw. postawie odtwórczej. Osoba jest niezainteresowana nowymi zjawiskami, raczej mało pomysłowa, niesamodzielna, zapamiętuje treści bez namysłu nad nimi.

Twórczość /sfera emocjonalno-motywacyjna

Wynik wysoki (10-7 sten)

Świadczy o dość optymistycznej ale często i zawyżonej samoocenie jednostki, którą motywują trudne, nowe zadania i nieznane sytuacje. Osoba taka cechuje się raczej pozytywnym stosunkiem do innych, połączonym często z empatią i umiejętnym przyjmowaniem krytycznych uwag. Osoba ma poczucie humoru, nie zniechęca się porażkami, łatwo nawiązuje współpracę z innymi.

Wynik przeciętny (5-6 sten)

Świadczy o ambiwalentnej samoocenie, chwiejnej postawie wobec otoczenia. Jednostka raczej preferuje zadania z jednym możliwym rozwiązaniem, zniechęca się zadaniami

nowymi i trudnymi. Motywują ją znane i przewidywalne sytuacje, lubi pracować w grupie, którą zna i która ją akceptuje.

Wynik niski (1-4 sten)

Świadczy o postawie odtwórczej. Osoba raczej zamknięta, niechętnie współpracuje z innymi, lubi sytuacje przewidywalne i stereotypowe rozwiązania. Zniechęca się bardzo łatwo trudnymi zadaniami, nie lubi poszukiwać rozwiązań, często sięga do sprawdzonych przykładów, woli naśladować niż odkrywać.

Twórczość/ sfera działania

Wynik wysoki (10-7 sten)

Świadczy o umiejętności elastycznego, niestereotypowego często nieprzewidywalnego działania. Jednostka dostrzega różne punkty widzenia w rozwiązywaniu problemu, nie lubi powielać gotowych rozwiązań, potrafi się skoncentrować na jakimś działaniu. Osoba lubi prezentować swoje pomysły, swój punkt widzenia na forum, jest zainteresowana odkrywaniem nieznanymi rzeczami, lubi zagadki, łamigłówki.

Wynik przeciętny (5-6 sten)

Świadczy o różnym sposobie zachowań jednostki. Osoba może czasami przejawiać tendencje do poszukiwania nieszablonowych rozwiązań, koncentracji nad zadaniami i samodzielności ale może także szybko ulec zmęczeniu, zniechęceniu i wycofać swoją aktywność. Jednostka raczej nieprzewidywalna i zachowanie determinowane bodźcami w kierunku bądź kreatywności bądź naśladownictwa, bierności.

Wynik niski (1-4 sten)

Świadczy o postawie odtwórczej. Jednostka powiela gotowe rozwiązania, nie lubi poszukiwać, odkrywać, zaczynać czegoś jako nowe zadanie. Osoba ma raczej trudności w koncentracji, nie lubi prezentować swoich myśli, rozwiązań przed innymi, jest mało pomysłowa, raczej pasywna z tendencją do naśladownictwa.

3. Psychometryczne właściwości narzędzia

3.1. Charakterystyka próby normalizacyjnej

Badania właściwe prowadzone były wśród uczniów uczęszczających do szkół podstawowych, do klas 4- 6, we wszystkich województwach, z podziałem na trzy typy miejscowości. W sumie badaniami objęto 1027 uczniów – z czego do analizy wykorzystano kwestionariusze, które spełniały kryteria przyjęcia do analizy – ostatecznie zanalizowano 892 kwestionariusze (439 kwestionariuszy dziewcząt, 451 kwestionariuszy chłopców, 2 osoby nie podały swojej płci).

Po odrzuceniu kwestionariuszy niekompletnych, a więc np. nieprawidłowo wypełnionych lub takich, w których braki danych przekraczały 10% ostateczna liczebność próby normalizacyjnej wyniosła 892 osoby.

Badania były prowadzone przez zespół w składzie: dr Jolanta Pułka, dr Barbara Ostafińska-Molik i dr Szymon Czapliński, w okresie od lutego 2011 r. do maja 2011 r. Badania właściwe zostały przeprowadzone we wszystkich szesnastu województwach Polski, w następujących miejscowościach:

- województwo świętokrzyskie: Kielce, Sandomierz, Zagnańsk
- województwo łódzkie: Łódź, Radomsko, Wielgomłyny
- województwo kujawsko – pomorskie: Bydgoszcz, Grudziądz, Żłotniki Kujawskie
- województwo warmińsko – mazurskie: Olsztyn, Pisz, Straduny
- województwo mazowieckie: Warszawa, Żyrardów, Zalesie Górne
- województwo śląskie: Bielsko – Biała, Pszczyna, Strumień
- województwo opolskie: Opole, Kluczbork, Komprachcice
- województwo lubuskie: Gorzów Wielkopolski, Nowa Sól, Kożuchów
- województwo pomorskie: Gdańsk, Sopot, Łąg
- województwo podkarpackie: Rzeszów, Przemyśl, Radymno
- województwo lubelskie: Lublin, Biała Podlaska, Przybysławice
- województwo podlaskie: Białystok, Łomża, Gródek
- województwo zachodnio – pomorskie: Szczecin, Gryfice, Barwice
- województwo wielkopolskie: Poznań, Gniezno, Krzymów
- województwo dolnośląskie: Wrocław, Oleśnica, Cieszków.

W poniższych tabelach przedstawiono dane dotyczące rozkładu danych dla zależności: płeć a klasa, płeć a wiek badanych.

Tabela 2 Podział ze względu na płeć badanych respondentów a ich wiek (podany w latach)

Wiek			Płeć			
			Dziewczyna	Chłopak	Ogółem	
Lat	9	Liczebność	4	2	6	
		% z Ogółem	,4%	,2%	,7%	
	10	Liczebność	127	140	268	
		% z Ogółem	14,2%	15,7%	30,0%	
	11	Liczebność	167	155	322	
		% z Ogółem	18,7%	17,4%	36,1%	
	12	Liczebność	138	150	289	
		% z Ogółem	15,5%	16,8%	32,4%	
	13	Liczebność	3	2	5	
		% z Ogółem	,3%	,2%	,6%	
	14	Liczebność	0	2	2	
		% z Ogółem	,0%	,2%	,2%	
	Ogółem		Liczebność	439	451	892
			% z Ogółem	49,2%	50,6%	100,0%

Tabela 3 Podział ze względu na płeć badanych a klasę do której uczęszczają

Klasa			Płeć		
			dziewczyna	chłopak	Ogółem
klasa	4	Liczebność	131	148	280
		% z Ogółem	14,7%	16,6%	31,4%
	5	Liczebność	169	155	324
		% z Ogółem	18,9%	17,4%	36,3%
	6	Liczebność	139	148	288
		% z Ogółem	15,6%	16,6%	32,3%
Ogółem		Liczebność	439	451	892
		% z Ogółem	49,2%	50,6%	100,0%

3.2. Rzetelność kwestionariusza

Rzetelność skali – rozumiana jako jej wewnętrzna spójność, daje nam informację o tym, na ile dana skala mierzy to, co mierzy; czyli w jakim stopniu poszczególne pozycje skali mierzą to, co cała skala. Aby można było mówić o rzetelności skali, poszczególne pozycje skali

powinny mierzyć ten sam konstrukt – korelacja pomiędzy poszczególnymi pozycjami skali powinna być wysoka. W zagadnieniu rzetelności mogą być wykorzystywane różne miary zgodności, najczęściej używaną techniką jest tutaj współczynnik Alfa Cronbacha, który to mierzy stosunek wariancji poszczególnych pozycji do wariancji całej skali (sumy tych pozycji).

Za pomocą Alfa Cronbacha sprawdzana jest korelacja pomiędzy odpowiedziami na poszczególne pytania z kwestionariusza wywiadu oraz łącznym wynikiem przeprowadzonego pomiaru. Im silniejsza korelacja, tym większe prawdopodobieństwo, że skala jest rzetelna i mierzy określony konstrukt, wymiar, właściwość, które są przedmiotem pomiaru. Alfa Cronbacha może przyjmować wartość od 0 do 1, gdzie 0 oznacza całkowity brak korelacji (skala nie jest rzetelna), a 1 - korelację „idealną” (skala jest w pełni rzetelna).

W badaniach wzięło udział 1027 uczniów – z czego do analizy wykorzystano kwestionariusze, które spełniały kryteria przyjęcia do analizy – ostatecznie zanalizowano 892 kwestionariuszy (439 kwestionariuszy dziewcząt, 451 kwestionariuszy chłopców, 2 osoby nie podały swojej płci).

Wnioskowania o zgodności wewnętrznej skal kwestionariusza dokonano obliczając współczynnik zgodności Alfa Cronbacha. Poniższa tabela zawiera rozkład wartości Alfa Cronbacha. (Tabela nr 4)

Tabela 4 Współczynnik zgodności wewnętrznej

Skala	Alfa Cronbacha
Postawa twórcza	0,657
Sfera poznawcza	0,360
Sfera działaniowa	0,260
Sfera emocjonalno-motywacyjna	0,521

Niższe wartości współczynnika alfa w skalach dotyczących sfery poznawczej i działaniowej wydają się wynikać głównie z rodzaju przeprowadzonych badań, które możemy przyporządkować do szczególnego rodzaju testu sytuacyjnego.

Jak wskazują D. L. Whetzel, D. L. i M. A. McDaniel, rzetelność tego rodzaju skal określana za pomocą współczynnika zgodności wewnętrznej (Alfa Cronbacha), jest zazwyczaj niższa od wymaganej³³.

Jak podają ci autorzy, większość testów z grupy sytuacyjnych osiąga współczynniki zgodności wewnętrznej poniżej wymaganego poziomu. Pomiar postaw twórczych vel odtwórczych nie bada jednorodnych konstruktów, wydaje się więc, że dlatego wskaźnik zgodności wewnętrznej dla tego typu skal będzie zawsze niższy niż np. dla kwestionariuszy osobowości, badających bardziej jednorodne konstrukty, jak np. Introwertyczność czy Ekstrawertyczność.

³³ D. L. Whetzel, D. L., M. A. McDaniel, Situational judgment tests: An overview of current research, [W:] Human Resource Management Review, 2009, no 19

Rzetelność skali postaw twórczych możemy jednak uznać za zadowalającą – wynosi ona 0,636³⁴.

3.3. Charakterystyka poszczególnych pozycji kwestionariusza – moc dyskryminacyjna pozycji

Na podstawie danych z badań ustalono moc dyskryminacyjną w całym narzędziu do badania postaw twórczych versus odtwórczych.

Analiza mocy dyskryminacyjnej pozycji oznacza korelację poszczególnych twierdzeń z wynikiem ogólnym skali.

Wynik ogólny respondenta to suma uzyskanych przez niego punktów z wszystkich twierdzeń diagnostycznych.

Wartość diagnostyczną mają tylko te pozycje skali, których moc dyskryminacyjna ujawniła się jako istotna statystycznie ($p < 0,05$).

Im wyższa istotność tym lepszym wskaźnikiem postawy jest dana pozycja.

³⁴ Interesujący wydaje się fakt, iż wartość Alfa dla pozycji tzw. środkowej ani A ani B wyniosła 0,832 co wskazuje na dużą rzetelność narzędzia w takiej analizie

Tabela 5 Charakterystyka pozycji narzędzia do badania postaw twórczych versus odtwórczych

Nr pozycji (twierdzenia)	Wskaźnik dla pozycji Ogółem (N=892)
pyt_1	,119
pyt_2	,212
pyt_3	,328
pyt_4	,238
pyt_5	,044
pyt_6	,350
pyt_7	,176
pyt_8	,055
pyt_9	,211
pyt_10	,300
pyt_11	,223
pyt_12	,253
pyt_13	,192
pyt_14	,227
pyt_15	,247
pyt_16	,269
pyt_17	,203
pyt_18	,068
pyt_19	,229
pyt_20	,141
pyt_21	,152
pyt_22	,160
pyt_23	,341
pyt_24	,331
pyt_25	,171

W przypadku 9 pozycji (1,5,7,8,13,20,21,22 i 25) moc dyskryminacyjna nie osiągnęła wartości przekraczającej 0,2; za to 80 % pytań uzyskało ten wskaźnik – w tym 20 % pytań uzyskało wskaźnik mocy dyskryminacyjnej przekraczając wartość 0,3. Najwyższą wartością charakteryzują się pytania numer: 24,23,10,6,3.

Nie usunięto twierdzeń, gdzie moc dyskryminacyjna nie osiągnęła wartości 0,2 ze względu na fakt, iż w ocenie sędziowskiej pytania te cechowały się zadowalającą zgodnością ocen. Dodatkowo, stanowią one istotny wskaźnik dla budowania poszczególnych podskal.

3.4. Trafność narzędzia

Trafność Skali postaw twórczych vel odtwórczych sprawdzona została metodą trafności diagnostycznej i teoretycznej.

Trafność diagnostyczna, która określa, w jakim stopniu narzędzie pozwala dokonywać diagnozy poziomu cechy u osoby badanej, została zweryfikowana poprzez tzw. metodę sędziów kompetentnych.

Siedmiu sędziów kompetentnych poproszono o ocenę, na pięciostopniowej skali, trafności zdań do badanego zjawiska. Średnia z tych ocen wyniosła 3,99. Ogólnie cała skala została oceniona raczej wysoko, sędziowie kompetentni uznali, iż skala postaw twórczych vel odtwórczych jest zgodna z założeniami teoretycznymi.

W celu zmierzenia siły sędziowskiej rzetelności, czyli stopnia w jakim oceny sędziów są zgodne, zastosowano także współczynnik zgodności W-Kendalla. Obliczona wartość współczynnika to 0,170. W celu sprawdzania istotności współczynnika zgodności Kendalla zastosowano statystykę chi kwadrat, która tutaj wynosi 63,051. Poniższa tabela zawiera dokładne dane.

Tabela 6 Wynik testu istotności W-Kendalla

N	7
Współczynnik W Kendalla	,170
Chi-kwadrat	63,051
Df	53
Istotność asymptotyczna	,162

Wartość współczynnika W-Kendalla ($W=0,170$) wskazuje na niską siłę zgodności sędziów w ocenie twierdzeń, wynik statystyki χ^2 potwierdza raczej losowe ocenianie pozycji zawartych w kwestionariuszu.

W celu oszacowania trafności teoretycznej skali przeprowadzono analizę czynnikową (metodą głównych składowych z rotacją varimax i normalizacją Kaisera).

Analiza czynnikowa służy określeniu wewnętrznej struktury skali. Pierwszym etapem badań statystycznych było sprawdzenie założeń analizy czynnikowej.

Z danych wynika, iż macierz korelacji spełnia warunki wymagane dla zebranego zbioru danych. Miara Adekwatności Doboru Próby K-M-O wynosi 0,740 co wskazuje na prawidłowy dobór (zakłada się, że K-M-O powinno być nie mniejsze niż 0,5. Jeżeli $KMO < 0,5$ wyniki analizy czynnikowej mogą nie spełnić postawionych przed nimi zadań). Test sferyczności Bartletta sprawdza hipotezę zerową mówiącą, że macierz korelacji zmiennych jest macierzą jednostkową, czyli ma na przekątnej jedynki, a na pozostałych polach zera. W badaniach $\chi^2=1625,413$; a poziom istotności testu Bartletta jest zerowy, statystycznie istotny, co tym samym wskazuje, iż dane nadają się do wykonania analizy czynnikowej.

Redukcji 25 składowych do 8 czynników dokonano przy wykorzystaniu analizy czynnikowej (wyodrębnianie w oparciu o kryterium Kaisera i wykres osypiska, rotacja metodą varimax). Wymiary wyjaśniają łącznie 30% wariacji zmiennych.

4. Normalizacja

Normalizacja to zabieg statystyczny polegający na ustaleniu zależności między wynikami uzyskanymi za pomocą danego narzędzia (np. testu, kwestionariusza) a wynikami średnimi w danej populacji (lub w interesującej badacza próbie).

W tabeli nr 7 przedstawiono wskaźniki skośności i kurtozy dla poszczególnych skal postaw twórczych versus odtwórczych.

Tabela 7 Skośność i kurtoza dla podskal SPT

NAZWA SKALI	Dziewczęta		Chłopcy		Ogół	
	Skośność	Kurtoza	Skośność	Kurtoza	Skośność	Kurtoza
Postawy twórcze (PT)	-,312	-,296	-,418	-,268	-,407	-,033
Postawy odtwórcze (PO)	,548	-,049	,580	,120	,567	,079
Postawa twórcza Sfera poznawcza (PT_SP)	-,497	,074	-,398	-,345	-,480	-,135
Postawa twórcza Sfera emocjonalno-motywacyjna (PT_SEM)	-,431	-,418	-,548	-,007	-,478	-,189
Postawa twórcza Sfera działania (PT_SD)	-,376	-,280	-,165	-,580	-,272	-,469

Wskaźnik skośności pozwala na oszacowanie, jak bardzo wyniki odchylają się od rozkładu normalnego w lewo bądź w prawo, wskaźnik kurtozy zaś pozwala oszacować na ile wyniki odbiegają od normalnego w górę lub w dół, czyli są płaskie czy szpiczaste w porównaniu do krzywej normalnej.

Tabela nr 7 zawiera wskaźniki skośności i kurtozy dla wszystkich skal w kwestionariuszu postaw twórczych i odtwórczych. We wszystkich podskalach wyniki są lewoskośne i nie przekraczają jedności, nie odbiegają też zbyt od zera. Także wskaźnik kurtozy nie przekroczył wartości 1.

Poniżej przedstawiono normy dla kwestionariusza postaw twórczych vel odtwórczych.

Tabela 8 Normy dla dziewcząt/skala postaw twórczych

STENY	PT_SP Postawa twórcza. Sfera poznawcza	PT_SEM Postawa twórcza. Sfera emocjonalno - motywacyjna	PT_SD Postawa twórcza. Sfera działaniowa	PT_CAŁOŚĆ POSTAWA TWÓRCZA
1	1	1 – 2	1	1 - 9
2	2	3	1	10 – 11
3	3	4	2	12 – 13
4	4	5	3	14 – 15
5	5	6	4	16 – 17
6	6	7	5	18 – 19
7	7	8	6	20
8	7	9	7	21 - 22
9	8	-	8	23 – 24
10		-	-	25

Tabela 9 Normy opisowe dla dziewcząt

OPIS WYNIKU	PT_SP Postawa twórcza. Sfera poznawcza	PT_SEM Postawa twórcza. Sfera emocjonalno - motywacyjna	PT_SD Postawa twórcza. Sfera działaniowa	PT_CAŁOŚĆ POSTAWA TWÓRCZA
NISKI	1 – 4	1 – 5	1 – 3	1 – 15
ŚREDNI	5 – 6	6 – 7	4 – 5	16 – 19
WYSOKI	7 – 8	8 – 9	6 – 8	20 – 25

Tabela 10 Normy dla chłopców/skala postaw twórczych

STENY	PT_SP Postawa twórcza. Sfera poznawcza	PT_SEM Postawa twórcza. Sfera emocjonalno - motywacyjna	PT_SD Postawa twórcza. Sfera działaniowa	PT_CAŁOŚĆ POSTAWA TWÓRCZA
1	1	1	1	1 – 7
2	2	2	2	8 - 9
3	3	3	2	10 – 11
4	4	4	3	12 – 13
5	5	5	4	14 – 15
6	5	6	5	16 – 17
7	6	7	6	18 – 19
8	7	8	7	20 – 21
9	8	9	8	22 – 23
10	-			24 – 25

Tabela 11 Normy opisowe dla chłopców

OPIS WYNIKU	PT_SP Postawa twórcza. Sfera poznawcza	PT_SEM Postawa twórcza. Sfera emocjonalno - motywacyjna	PT_SD Postawa twórcza. Sfera działaniowa	PT_CAŁOŚĆ POSTAWA TWÓRCZA
NISKI	1 - 4	1 – 4	1 – 3	1 - 13
ŚREDNI	5	5 – 6	4 – 5	14 – 17
WYSOKI	6 – 8	7 – 9	6 – 8	18 – 25

Interpretacja skali stenowej od 1 – do 10 jest następująca: wyniki z przedziału 5 – 6 są przeciętne, wyniki z przedziału 1 – 4 za niski a wyniki z przedziału 7 – 10 sten traktuje się jako wysoki³⁵.

³⁵ Por. J. Brzeziński, Metodologia badań psychologicznych, Warszawa 2010.

Bibliografia

- Amabile T.M. (1996), *Creativity in Context. Update to the Social Psychology of Creativity*, Westview Press.
- Dobrołowicz W. (1995), *Psychodydaktyka kreatywności*, WSPS, Warszawa.
- Giza T. (1998), *Pedagogika twórczości w pracy nauczycielskiej*, WSP, Kielce.
- Góralski A. (1990), *Być nowatorem. Poradnik twórczego myślenia*, PWN, Warszawa.
- Kaufmann A., Fustier M., Drevet A. (1975), *Inwentyka. Metody poszukiwania twórczych rozwiązań*, Wydawnictwo Naukowo-Techniczne, Warszawa.
- Kozielecki J. (2001), *Psychotransgresjonizm. Nowy kierunek psychologii*, Wydawnictwo Akademickie "Żak", Warszawa.
- Nalaskowski A. (1998), *Społeczne uwarunkowania twórczego rozwoju jednostki*, wyd. II, WSiP, Warszawa.
- Nęcka E. (1994), *TRoP ... Twórcze Rozwiązywanie Problemów*, Oficyna Wydawnicza "Impuls", Kraków.
- Nęcka E. (1995), *Proces twórczy i jego ograniczenia*, Oficyna Wydawnicza "Impuls", Kraków.
- Nęcka E. (1998), *Trening twórczości*, wyd. III, Oficyna Wydawnicza "Impuls", Kraków.
- Nęcka E. (2001), *Psychologia twórczości*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- Pietrański Z. (1969), *Myślenie twórcze*, Warszawa, PZWS.
- Popek S. (2001), *Człowiek jako jednostka twórcza*, Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- Popek S., red. (2004), *Twórczość w teorii i praktyce*, Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- Proctor T. (2002), *Twórcze rozwiązywanie problemów*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- Sajdak A. (2008), *Edukacja kreatywna*, Wydawnictwo WAM, Kraków
- Schulz R. (1990), *Twórczość - społeczne aspekty zjawiska*, PWN, Warszawa.
- Stasiakiewicz M. (1999), *Twórczość i interakcja*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- Sternberg R.J., Lubart T.I. (1995), *Defying the Crowd. Cultivating Creativity in a Culture of Conformity*, The Free Press, New York.
- Sternberg R.J. (red.), (1999), *Handbook of Creativity*, Cambridge University Press.
- Strzałecki A. (1969), *Wybrane zagadnienia psychologii twórczości*, PWN, Warszawa.
- Szmidt K.L. (2007), *Pedagogika twórcza*, Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- Szymański M.S. (1987), *Twórczość i style poznawcze uczniów*, WSiP, Warszawa.
- Tokarz A. (1985), *Rola motywacji poznawczej w aktywności twórczej*, Ossolineum, Wrocław.
- Żuk T. (1986), *Uzdolnienia twórcze a osobowość*, UAM, Poznań.

Spis tabel

Tabela 1 Twierdzenia kwestionariusza skal postaw twórczych versus odtwórczych	13
Tabela 2 Podział ze względu na płeć badanych respondentów a ich wiek (podany w latach) ..	22
Tabela 3 Podział ze względu na płeć badanych a klasę do której uczęszczają.....	22
Tabela 4 Współczynnik zgodności wewnętrznej.....	23
Tabela 5 Charakterystyka pozycji narzędzia do badania postaw twórczych versus odtwórczych	25
Tabela 6 Wynik testu istotności W-Kendalla	26
Tabela 7 Skośność i kurtoza dla podskal SPT.....	28
Tabela 8 Normy dla dziewcząt/skala postaw twórczych	29
Tabela 9 Normy opisowe dla dziewcząt	29
Tabela 10 Normy dla chłopców/skala postaw twórczych	30
Tabela 11 Normy opisowe dla chłopców.....	30

Aneks 1

Skala postaw twórczych versus odtwórczych

Skala postaw twórczych versus odtwórczych przeznaczona dla uczniów klasy IV- VI szkoły podstawowej

Autor: Agnieszka Guzik, Patrycja Huget

INSTRUKCJA:

Poniżej przygotowane zostały różne zadania. W każdym z nich są dwa zdania do wyboru. Przeczytaj je uważnie i zdecyduj, które zdanie bardziej pasuje do Ciebie, częściej określa to co robisz, myślisz i czujesz. Pod każdym zadaniem zaznacz literę, która oznacza wybrane przez Ciebie zdanie.

Jeżeli zaznaczysz pusty kwadrat to znaczy, że ani zdanie A, ani B nie pasuje do Ciebie. Staraj się jednak korzystać z tej możliwości rzadko i w ostateczności, nawet gdyby trzeba się było się dłużej zastanowić rozważ opcję A lub B.

Pamiętaj, że w każdym zadaniu możesz wybrać tylko jeden symbol.

Zadanie 1.

- a. Gdy poznaję nowe zagadnienie lub zjawisko - interesują mnie wszystkie jego szczegóły i elementy
- b. Gdy poznaję nowe zagadnienie lub zjawisko – interesuję się przede wszystkim jego ogólną charakterystyką

A B

Zadanie 2.

- A. Mam trudności z odnajdywaniem szczegółów, które różnią dwa obrazki
- B. W dwóch podobnych do siebie obrazkach potrafię bez trudu odszukać różniące je elementy

A B

Zadanie 3.

- A. Z dużą ciekawością odkrywam otaczający mnie świat
- B. Wolę skupiać swoją uwagę na rzeczach, które już dobrze znam i rozumiem

A B

Zadanie 4.

- A. Kiedy komuś coś wyjaśniam posługuję się przykładami, robię to w sposób plastyczny i obrazowy
- B. Kiedy komuś coś wyjaśniam nie posługuję się przykładami, nie używam niepotrzebnych słów

A B

Zadanie 5.

- A. Kiedy się uczę zapamiętuję wszystko nawet to czego nie rozumiem
- B. Kiedy się uczę zapamiętuję treści powiązane ze sobą logicznie

A B

Zadanie 6.

- A. Kiedy coś mnie zaciekawi staram się to poznać i zrozumieć
- B. Niewiele jest rzeczy, które chciałbym poznać i analizować - wolę gotowe rozwiązania

A B

Zadanie 7.

- A. Kiedy czytam książki i gazety wybieram informacje, które mi są potrzebne
- B. Trudno mi wybrać to, co jest ważne w natłoku różnorodnych informacji

A B

Zadanie 8.

- A. W wyobraźni czasami wymyślam nieistniejące rzeczy lub zdarzenia
- B. Myślę o przyszłości na podstawie istniejących zdarzeń

A B

Zadanie 9.

- A. Lubię historie, które mają jedno proste rozwiązanie
- B. Lubię wymyślać wiele zakończeń tego samego opowiadania (tej samej historii)

A B

Zadanie 10.

A. Lubię innym opowiadać o swoich pomysłach

B. Lepiej się czuję kiedy nie muszę innym opowiadać o swoich pomysłach

A B

Zadanie 11.

A. Nieznane sytuacje napełniają mnie lękiem

B. Nie obawiam się nowych, nieznanymi sytuacji

A B

Zadanie 12.

A. Trudne zadania motywują mnie do działania

B. Trudne zadania zniechęcają mnie do działania

A B

Zadanie 13.

A. Nie przeszkadza mi, kiedy inni komentują moje pomysły

B. Nie lubię kiedy inni oceniają moje pomysły

A B

Zadanie 14.

A. Lubię pracować i bawić się z innymi ludźmi

B. Wolę pracować i bawić się sam, niż z innymi ludźmi

A B

Zadanie 15.

A. Rzadko zastanawiam się co czują inni

B. Ważne jest dla mnie co czują inne osoby

A B

Zadanie 16.

A. Mam duże poczucie humoru

B. Jestem raczej osobą poważną, nie bawią mnie żarty

A B

Zadanie 17.

A. Często jestem zadowolony z siebie i tego co zrobiłem

B. Często myślę, że jestem do niczego i nic mi się nie udaje

A B

Zadanie 18.

A. Gdy mam problem szukam jednego, najlepszego rozwiązania

B. Gdy mam problem staram się rozwiązać go na różne sposoby

A B

Zadanie 19.

A. Gdy szukam rozwiązania jakiegoś problemu, to biorę pod uwagę nawet najbardziej dziwne, różne pomysły

B. Gdy szukam rozwiązania jakiegoś problemu nie łączę sprzecznych, wykluczających się rozwiązań

A B

Zadanie 20.

A. Gdy mam zadanie do wykonania biorę pod uwagę jeden, najbardziej oczywisty punkt widzenia

B. Gdy mam zadanie do wykonania, patrzę na nie z różnych punktów widzenia

A B

Zadanie 21.

A. Najlepiej rozwiązuję zadania, w których sam mogę wymyślić sposób rozwiązania, nie muszę działać według instrukcji

B. Najlepiej rozwiązuję zadania, które mają instrukcję rozwiązania

A B

Zadanie 22.

A. Potrafię długo skupiać uwagę, zajmować się jedną rzeczą, jednym zadaniem

B. Nie skupiam się długo na jednej rzeczy, zadaniu. Często zmieniam to czym się zajmuję

A B

Zadanie 23.

A. Często odkrywam jakieś tajemnice i rozwiązuję zagadki

B. Nie interesuje mnie odkrywanie tajemnic, rozwiązywanie zagadek

A B

Zadanie 24.

A. Często i chętnie prezentuję swoje pomysły przed innymi.

B. Niechętnie prezentuję swoje pomysły przed innymi.

A B

Zadanie 25.

A. Nie wykorzystuję dziwnych zastosowań dla przedmiotów, które wiadomo do czego służą

B. Chętnie wykorzystuję różne zastosowania dla jednego przedmiotu

A B

Na koniec podaj jeszcze proszę parę informacji o sobie:

Rok urodzenia

Klasa: 1 2 3

Płeć: dziewczynka chłopiec

Nazwa miejscowości, w której mieszkasz:

Dziękuję za współpracę.

Aneks 2 Klucz do narzędzia

Postawa twórcza	Sfera poznawcza	1A, 2B, 3B, 4A, 5B, 6A, 7A, 8A
	Sfera emocjonalno-motywacyjna	9B, 10A, 11B, 12A, 13A, 14A, 15B, 16A, 17A
	Sfera działaniowa	18B, 19A, 20B, 21A, 22A, 23A, 24A, 25B
Postawa odtwórcza	Sfera poznawcza	1B, 2A, 3B, 4B, 5A, 6B, 7B, 8B
	Sfera emocjonalno-motywacyjna	9A, 10B, 11A, 12B, 13B, 14B, 15A, 16B, 17B
	Sfera działaniowa	18A, 19B, 20A, 21B, 22B, 23B, 24B, 25A

W przypadku klas IV-VI

A – 1 punkt

Ani A ani B – 0 punktów

B – 1 punkt

